

שנה שלישית

ברקאי

דף הרחבות – קהילה מבילה

1. מחד גיסא, ביקשו חכמים הראשונים לחזק את בדם של תקנות הקהל, שלטון הרוב ושלטון החוק. לפיכך כינו את כל המזלזל בהם "עברייני" ונידוהו. מאידך גיסא, ובד בבד, ידעו להעביר על מידותיהם, הן מכוחה של תקנת השבים, הן מכוחה של גישה עקרונית הדוגלת בהכלת האחר ולא בהדרתו. לפיכך, מחלו לאותם עבריינים ביום הכיפורים והתירו להם להימנות עם שאר הציבור בתפילת ה"יחד".
(אביעד הכהן¹, מיהו עבריין - על הדרת האחר ותיגו, גיליונות פרשת השבוע, משרד המשפטים, מס' 300)
2. הצירוף של העבריין לתפילה אינו (רק) מעשה של נדיבות או סובלנות שאעשה כלפי האחר. זהו צורך שלי, כי אני זקוק לו. המפגש עם זולת - אפילו עם מי שאני רואה בו עבריין - חשוב לא רק למענו אלא דווקא לי (...). תפילה הנאמרת על ידי קבוצה הומוגנית הינה דלה יותר והיונית פחות מאשר תפילה שנוקמת מריבוי קולות נבדלים. הדרת החריג מכית הכנסת מאפשרת הרמוניה קהילתית, על יתרונותיה, אך הכללתו היא התבלין הנדרש לתפילה כדי שתקבל את ממדי העומק של החוויה במלאותה. הדיס-הרמוניה היא מפתח הקול אשר בוקע שערי רקיע.
(ידידה שטרן², להתפלל עם העבריינים, nrg 18.9.15)
3. מנגד, מען מר לביא, כי הבית מאופיין באוירה ביתית נעימה (...) הוא גם הדגיש את מטרת המשיבה בהפעלתו של הבית, בו היא מבקשת ליתן לחוסים בית חם ואוהב שבו הם יוכלו לשגשג ולפרוח תוך כדי שילובם בחיים מלאים ושוויוניים בקהילה הרחבה, וזאת על יסוד מחקרים שנערכו ברחבי העולם שהצביעו על כך כי שיקומם של האוטיסטים יכול להעשות רק כאשר הם משתלבים במגורים בתוך קהילה הרחבה ולא כשהם חיים בתוך מוסדות סגורים (...). בא כוח המשיבה ביקש ללמוד שהמבקשים הינם אנשים לא סובלניים במידה החורגת מן הסביר, ועל כן בעוד אדם מהישוב לא היה רואה בנוכחות המעון מטריד כלשהו, המבקשים מתוך שכנוע עצמי ששכנותם של החוסים האוטיסטים תפגע באיכות חייהם, מגזימים בתאור הרעש.
(פסק דין הפ 512/02 זמרה ואח' נ' אלו"ט ואח')
4. הנה בדבר הסומא אשר למדו לכלב להולוכו, ומוכרח הכלב להיות תמיד אצלו, אם יכול ליכנס לבית הכנסת להתפלל בצבור ולשמוע קדיש וקדושה וקריאת התורה וקריאת המגילה וכדומה אף שהכלב מוכרח ליכנס עמו, או שיש בזה בזיון להכניס בעל חיים לבית הכנסת שהוא מקדש מעט.
(...) ואין לנו שעת הדחק גדול מזה, שאם לא נתירנו, יתבטל כל ימיו מתפלה בצבור וקריאת התורה וקריאת המגילה בצבור (...). שלכן ראיה גדולה שיש להתיר להסומא שהכלב שמוליכו צריך להיות אצלו תמיד, ליכנס לבית הכנסת להתפלל ולשמוע קריאת התורה וכדומה. אך טוב שישב סמוך להפתח, שלא לכלבל את הצבור.
(הרב משה פיינשטיין³, אגרות משה אורח חיים א מה)

¹ אביעד הכהן (ישראל - 1962) הוא פרופסור למשפטים ועורך דין ישראלי, דיקן בית הספר למשפטים ומרכז האקדמי שערי מדע ומשפט.

² ידידה צבי שטרן (נולד באנגליה, -1955) הוא פרופסור למשפטים, סגן נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה והוגה דעות בענייני דת ומדינה. כיהן כדיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן.

³ הרב משה פיינשטיין (נולד ברוסיה ב-1895, נפטר בארה"ב ב-1986) היה מגדולי פוסקי ההלכה החרדים לאחר השואה, יושב ראש מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל בארצות הברית וראש מתיבתא תפארת ירושלים בניו יורק.

5. להבנת, 'נכרי' הוא מי שה'הכרה' שלי לא קלטתה ופלטתה החוצה (...) זר הוא כל מי שלא שייך אלי, כל מי שהוצאתי החוצה מעולמי (...) עלי להבין שאני, בצורת ראיתי, מגדיר את מידת שייכותו של כל אחד אל הכלל. מוטלת עלי אחריות להפוך כל "זר" ל"מכיר". ב"ה, כולנו שונים. כולנו 'כלים', שליחים, לכולנו תפקיד וייעוד. כאשר אני פוגש במישהו שהתודעה שלי מבקשת להפוך אותו לנכרי, עלי לבצע פעולה של הכרות. לברך את ה' ואתו. לראות בו חלק מעולמי שלי. להבין שהשוני הוא פעולה אלוקית, ועלי להתוודע אליו, להכיר אותו, להכיר את יעודו, להכיר בו ומתוך כך – להכיר את עצמי.

(הרב שי פירון⁴, קבלת ואהבת החריג כביטוי לאמונה בה', מתוך: אתר ישיבת אורות שאול (<https://www.ypt.co.il>))

6. בעוד שתנועת הנורמליזציה ומודל השילוב ראו את "האחר השונה" כבעל חסך או חולי שיש לרפאו באמצעות מאמצים שיעשה הפרט להשתלב בחברה ובאמצעות המומחים הקיימים בחברה, הרי הפרדיגמה החברתית ותנועת ההכלה רואות את "האחר השונה" כפרט בעל ייחודיות שיש לאמצו וללמוד ממנו ומאמינות שהחברה יכולה להיתרם ממנו (...) הצהרת סלמנקה ברוח תנועת ההכלה קובעת כי לכל ילד הזכות הבסיסית לחינוך ואין ליצור מסגרות נבדלות לתלמידים המפגינים שונות (...) על-פי עקרונות תנועת ההכלה, מקומו של התלמיד בכיתה הרגילה הוא מלכתחילה בזכות ולא בחסד, ממש כמו ביטול העבדות וההפרדה הגזעית. (צפי טימור⁵, מושג "האחר השונה" בראי השילוב וההכלה בחברה ובחינוך בישראל: האומנם "אחר משמעותי"? , דברים עמ' 49-54)

7. גדולתה של חברה הבוטחת בעצמה ודבקה בעקרונותיה היא ביכולתה להכיל בתוכה אנשים בעלי דעות שונות. החושש שכל עולמו ייחרב אם הם וחלילה יגור בשכנותו מי שאינו בדיוק כמוהו, יותר משהוא מעיד על האחר מעיד הוא על עולמו-שלו, שלא רק צר כעולמה של נמלה, אלא גם שביר ונוח לאבד ככלי זכויות. מחויבות דתית, ערכית ומוסרית מהייבת אותנו לעשות כל העת חשבון נפש ולבחון אם לא הקרבנו על מזבח האידאליים הגדולים והרצון להקים חברת מופת את אחריותנו החברתית לכלל, וזנחנו – שלא במועד – את מחויבותנו לכלל, הדוגלת בעמדה ערכית ומוסרית מכילה ולא מדירה, המקבלת בלב פתוח ובנפש הפצה את המבקשים להידבק בה ואינה דוחה אותם בכוח הזרוע".

(אביעד הכהן, "הרחק משכן רע!" – על בחירת מקום מגורים, מגורים בדלניים, הלכה והכלה, משפט וחברה, עמדות ז' עמ' 92)

8. השפעת השכן הרע לעיתים מודעת ולעיתים אינה מודעת. צא וראה עד כמה רעה השפעתו של שכן רע, שאפילו אברהם אבינו, עמוד העולם, כל זמן שלוט היה עימו, היה הדיבור האלוקי פורש ממנו (...) על כן צריך האדם להתחבר לחברים טובים. ועוד יותר מזה עליו להקדיש תשומת לב מרובה לבחירת מקום מגוריו, שכלל שאווירתו תהיה מוסרית, תורנית ואידיאליסטית יותר, כך גדלים הסיכויים שהוא ובני משפחתו יתעלו בדרך הישר.

(הרב אליעזר מלמד⁶, על שכן רע וחברה רעה, <http://www.yeshiva.org.il/midrash/1037>)

⁴ הרב שי משה פירון (ישראל -1965) הוא איש חינוך אורתודוקסי מודרני. היה חבר הכנסת מטעם מפלגת "יש עתיד" ובשנים 2013–2014 כיהן כשר החינוך בממשלת ישראל.

⁵ ד"ר צפי טימור, מרצה במכללת סמינר הקיבוצים.

⁶ הרב אליעזר מלמד (ישראל -1961) הוא רב היישוב הר ברכה וראש ישיבת ההסדר ישיבת הר ברכה, מחבר דורת ספרי ההלכה פניני הלכה.